

превзет, прокраднала се е непомерността и нечовешкостта на амбицията, лъснала е тоталната недостатъчност на въображението, заредено с толкова слаб "мечтателен" потенциал, чието рухване, обаче, да повторим, Борис не може да признае. За разлика от Ирина, която има очи за сторената от самата нея ценностна подмяна и сама разиграва спектакъла по демаскирането на заблудата – чрез иронията-омраза-любов към Борис и чрез иронията-погнуса-омраза към себе си, Борис никога не добива смелост да се погледне отстрани, да достигне до признаването на собственото си нищожество, до мисълта за отказ от така проиграния живот и от самия живот. "Сврѣхчовекът" Борис се е оказал слаб, неслучайно той е единственият, който умира от болестта си – фон Гайер е убит, Костов и Ирина се самоубиват.

Споменахме в началото за авторската инстанция, която отчита определена тъждественост между така различните Борис и Павел (Стефан)⁷. Точка на съвпадение е *фанатичната* непоколебимост, с която те воюват за своите "други светове". Братята фанатици преследват целта неотклонно и изгарят (Борис и Стефан) или са готови да изгорят за нея (Павел). Те обаче са неподвластни на онова, което придава човешкост и уют – самата загуба на пътя. А да изгубваш пътя, да се луташ, да грешиш, да живееш в самозаблуда и да имаш силата да го разбереш, е онова, което характеризира от библейски времена човека. Смисълът на екзистенцията не е нещо веднџ завинаги дадено, предречено, не е книга (роман за "чужди, недостъпни светове" или за тютюните, или за революциите), която трябва да прочетеш и повториш. Романовото послание залага на онези истини, които се постигат по пътя към "другите светове", а не на онези, които са дадени като в учебник, наготово. Колко невъзможно е човек да преодолее себе си, да се спаси от онова, което му е отсъдено, да избяга от съдбата си. Точно за това се повествува в романите, които Ирина до полуда чете – за

⁷ В образа на Стефан е набелязан определен конформизъм. Разминаването между идеологическа и нравствена последователност обаче, за съжаление, не е превърнато в сюжетоизграждащ фактор.